

Investigating the effect of Hormozgan's economic capacities on military operations

Sayed Ruhollah Miri^{1✉}, Davoud Aghamohammadi², Majid Zahmatkesh³, Javad Ganjirad⁴, Hamid Motaghi⁵

- 1- Doctoral student of Defense Management, Faculty of War, Command University and Headquarters of the Islamic Republic of Iran Army. E-mail: nazer4118@gmail.com
- 2- PhD in defense management, Professor of Command University and Headquarters of the Islamic Republic of Iran Army. mhamad22b@gmail.com
- 3- Doctoral student of Defense Management, Faculty of War, Command University and Headquarters of the Islamic Republic of Iran Army. zahmatkeshmajid1357@yahoo.com
- 4- Doctoral student of Defense Management, Faculty of War, Command University and Headquarters of the Islamic Republic of Iran Army. javadganjirad@gmail.com
- 5- Doctoral student of Defense Management, Faculty of War, Command University and Headquarters of the Islamic Republic of Iran Army. hmotagfi110@gmail.com

Article Info

Article type:

Review Article

Article history:

Received

03 August 2023

Received in revised form

17 April 2024

Accepted

10 June 2024

Published

20 June 2024

Keywords:

Economic capacities, Hormozgan, military operations

ABSTRACT

Objective: The purpose of this article is to investigate the economic capacities of Hormozgan and their impact on military operations.

Methodology: The required data were collected from the field method and interviews with the officials and economic experts of the region, and the descriptive-analytical method was used to analyze the data.

Findings: The economic capacities of the region, including industrial, agricultural, etc., will support and strengthen the defense sector and assist the armed forces in the event of a possible war by providing prepared items.

Results: Ensuring the security of large industries and important ports in the region is such that their activities remain stable and the flow of the country's economy is not disrupted during wartime; because it is one of the important challenges in offensive and defensive conditions. The principles of passive defense have not been well considered in the planning of these industries to the extent that large industries also act as obstacles to the movements of ground units. The scattered islands in the region provide suitable locations for the deployment of ground forces and marines for offensive, defensive and amphibious operations.

Cite this article: miri, S., Aghamohammadi, D., Zahmatkesh, M., Ganjirad, J., & Motaghi, H. (2024). Investigating the effect of Hormozgan's economic capacities on military operations. *War Studies*, 6(20), 128- 154.

DOI: 10.22034/qjws.2024.2008358.1164

بررسی تأثیر ظرفیت‌های اقتصادی هرمزگان بر عملیات نظامی

- سید روح‌الله میری^۱✉، داوود آقامحمدی^۲، مجید زحمتکش^۳، جواد گنجی‌راد^۴، حمید متقی^۵
- ۱- دانشجوی دکتری مدیریت دفاعی دانشکده جنگ، دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، تهران، ایران. رایانامه: nazer4118@gmail.com
- ۲- استاد دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، تهران، ایران. رایانامه: mhamad22b@gmail.com
- ۳- دانشجوی دکتری مدیریت دفاعی دانشکده جنگ، دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، تهران، ایران. رایانامه: zahmatkeshmajid1357@yahoo.com
- ۴- دانشجوی دکتری مدیریت دفاعی دانشکده جنگ، دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، تهران، ایران. رایانامه: javadganjirad@gmail.com
- ۵- دانشجوی دکتری مدیریت دفاعی دانشکده جنگ، دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، تهران، ایران. رایانامه: hmotagfi110@gmail.com

اطلاعات مقاله چکیده

نوع مقاله:	هدف: بررسی ظرفیت‌های اقتصادی هرمزگان و تأثیر آن‌ها بر عملیات نظامی است.
مقالهٔ مروری	روش‌شناسی: تحقیق کاربردی بوده و داده‌های موردنیاز از روش میدانی و مصاحبه با مسئولین و کارشناسان اقتصادی منطقه گردآوری و از شیوه توصیفی - تحلیلی برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شده است.
تاریخ دریافت:	یافته‌ها: ظرفیت‌های اقتصادی منطقه اعم از صنعتی، کشاورزی و... به‌واسطهٔ امکان تأمین اقلام آمادی موجب حمایت و تقویت حوزهٔ دفاعی و کمک به نیروهای مسلح در هنگام جنگ احتمالی خواهد بود.
۱۴۰۲/۰۵/۱۲	نتایج: تأمین امنیت صنایع بزرگ و بنادر مهم منطقه به‌گونه‌ای است که فعالیت آن‌ها پایدار مانده و جریان اقتصاد کشور در زمان جنگ مختل نشود؛ زیرا یکی از چالش‌های مهم در شرایط آفند و پدافند است. اصول پدافند غیرعامل در آمایش این صنایع به‌خوبی لحاظ نشده تاحدی که صنایع بزرگ در حکم موانعی برای حرکات یگان‌های زمینی نیز هستند. جزایر پراکنده در منطقه موقعیت‌های مناسبی برای استقرار نیروهای زمینی و تفنگ‌داران دریایی جهت عملیات آفندی، پدافندی و آب‌خاکی را فراهم می‌آورند.
تاریخ بازنگری:	
۱۴۰۳/۰۱/۲۹	
تاریخ پذیرش:	
۱۴۰۳/۰۳/۲۳	
تاریخ انتشار:	
۱۴۰۳/۰۳/۳۱	
کلیدواژه‌ها:	ظرفیت‌های اقتصادی، هرمزگان، عملیات نظامی

استناد: میری، سیدروح اله؛ آقامحمدی، داوود؛ زحمتکش، مجید؛ گنجی‌راد، جواد و متقی، حمید (۱۴۰۳). بررسی تأثیر ظرفیت‌های اقتصادی هرمزگان بر عملیات نظامی. فصلنامه مطالعات جنگ، ۶(۲۰)، ۱۲۸-۱۵۴.

DOI: 10.22034/qjws.2024.2008358.1164

ناشر: دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش جمهوری اسلامی ایران

مقدمه:

با بررسی اقتصاد منطقه‌ای کشورهای مختلف مشخص می‌شود که عملکرد اقتصادی برخی مناطق بهتر از مناطق دیگر بوده و در مقایسه با میانگین کشور، رشد اقتصادی بالاتری دارد. این رشد فزاینده ناشی از ساختار اقتصادی مناسب، وجود مزیت‌های نسبی در فعالیت‌های مختلف و سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی منطقه‌ای صحیح است. در صورتی که عوامل مؤثر بر رشد اقتصادی مناطق شناسایی شود و درک درستی از توانمندی‌ها و تنگناهای آن مناطق فراهم شود، می‌توان زمینه ارتقای سطح سیاست‌گذاری‌های مرتبط با مناطق و اتخاذ تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری درست و مبتنی بر آگاهی را برای سیاست‌گذاران ملی و محلی فراهم کرد (غفاری، ۱۳۹۹). واقعیت‌های موجود در ایران نشان می‌دهد در مناطق مختلف کشور نابرابری‌های زیادی در امر تولید وجود دارد. این پدیده به دلیل عدم شناخت امکانات و استعداد‌های مناطق مختلف در زمینه توسعه اقتصادی به وجود آمده است. استان هرمزگان به دلیل موقعیت خاص جغرافیایی و سواحل طولانی مناسب و... از ظرفیت‌های اقتصادی فراوانی برخوردار است که تا حدودی مبین نیاز توجه خاص مسئولان به این منطقه است (غفاری، ۱۳۹۹).

عملیات نظامی^۱: به طور کلی، عملیات نظامی مجموعه‌ای از اقدامات است که برای انجام یک وظیفه یا مأموریت انجام می‌شود. (JP-3-0, 2017:119) در تعریفی دیگر اقدامات نظامی هماهنگ یک دولت یا یک بازیگر غیردولتی در پاسخ به یک وضعیت در حال توسعه که به عنوان یک طرح نظامی برای حل وضعیت به نفع دولت یا بازیگر طراحی شده است را عملیات نظامی می‌گویند (wikipedia). این عملیات فعالیت‌های پیچیده‌ای هستند که نیازمند برنامه‌ریزی، هماهنگی و اجرای دقیق‌اند. در حالی که استراتژی نظامی و پیشرفت‌های فناورانه نقش مهمی در تعیین نتایج درگیری‌ها دارند، ظرفیت‌های اقتصادی نیز به طور قابل توجهی بر عملیات نظامی تأثیر دارند. اقتصاد قوی، یک کشور را قادر می‌سازد تا برای سلاح‌های پیشرفته سرمایه‌گذاری کند، نیروهای مسلح خود را مدرن سازد و بخش نظامی خود را با آموزش و تجهیزات مناسب تجهیز کند. به همین ترتیب، محدودیت‌های اقتصادی ممکن است توان یک کشور را در تأمین منابع لازم محدود کرده و باعث قدیمی شدن تجهیزات قدیمی شوند. (Ben Zou, 2015)

ضرورت آمادگی همیشگی ارتش برای مواجهه با تهدیدات احتمالی بسیار روشن است. بدین منظور ارتش جمهوری اسلامی ایران نیازمند فرماندهان و کارکنان آموزش‌دیده دارای مهارت در

طرح‌ریزی و اجرای عملیات نظامی است. بدین منظور در دوره‌های آموزشی تحصیلات تکمیلی (دافوس و دکتری مدیریت دفاعی) بخشی از آموزش‌ها را به صورت میدانی به اجرا می‌گذارند که در آن دانشجویان به مطالعه مناطق مختلف پرداخته و تمام مؤلفه‌های تأثیرگذار بر عملیات نظامی موجود در منطقه را بررسی کرده و بر اساس آن به شناسایی و طرح‌ریزی تمرینی اقدام می‌کنند. کسب تجربه از این طریق، مهارت‌های لازم را در فرماندهان آینده ارتش پدید می‌آورد و توانایی ایشان را ارتقاء می‌بخشد. استان هرمزگان یکی از مهم‌ترین مناطق کشور است که از منظر اقتصادی، نظامی، موقعیت جغرافیایی و... دارای اهمیت زیادی است و در معرض تهدیدات نظامی همیشگی قرار دارد و در صورتی که تهدیدات خارجی جنبه فعلیت بگیرد، آسیب‌های جبران‌ناپذیری متوجه کشور خواهد بود؛ لذا این استان منطقه مناسبی برای تحقق آموزش میدانی دانشجویان است. دانشجویان ابتدا به مطالعات اولیه قبل از بازدید میدانی اقدام و در خلال سفر از اماکن مختلف نظامی، اقتصادی و... بازدید کردند و با مسئولین و کارشناسان هر حوزه جلسه گفتگو و پرسش و پاسخ که همان مصاحبه حضوری نیز بود، تشکیل دادند. نویسندگان این مقاله نتایج مطالعات و بازدید میدانی از ظرفیت‌های کلان اقتصادی موجود در استان هرمزگان را برشماری و تأثیر آن‌ها بر عملیات نظامی احتمالی در این منطقه را بررسی کردند. در نتیجه مسئله این تحقیق بررسی اثرات مثبت و منفی ظرفیت‌های اقتصادی استان هرمزگان بر عملیات نظامی احتمالی است.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

ماکسیم چوپیلکین و زسوکا کوچان^۱ (۲۰۲۰) اثرات اقتصادی کوتاه‌مدت و بلندمدت جنگ‌ها را با استفاده از پایگاه داده‌ای جدید، تقریباً ۴۰۰ جنگ در دو قرن گذشته را بررسی کردند. کاهش تولید ناخالص داخلی سرانه بیش از ۷ درصد نسبت به کنترل مصنوعی در سال پس از پایان جنگ کم می‌شود که تمرکز بر جریان‌ها مانند تغییرات ارزش افزوده ایجاد شده در هر سال ممکن است به طور قابل توجهی آسیب‌های پایدار ناشی از جنگ‌ها را کم کند. حتی در جایی که درآمد سرانه بهبود می‌یابد، جراحت عمیقی بر نیروی کار و ذخایر سرمایه باقی می‌ماند.

یافته اصلی مقاله مایکل بیکی^۱ (۲۰۱۰) نشان می‌دهد، در صدها نبرد بین سال‌های ۱۸۹۸ تا ۱۹۸۷ طرف‌های توسعه‌یافته‌تر از نظر اقتصادی به‌طور مداوم بر اساس سرباز در برابر سرباز با طرف فقیرتر می‌جنگیدند. آنچه شگفت‌انگیز است اینکه بسیاری از عوامل غیر مادی که بر توانایی نظامی تأثیر می‌گذارند، بی‌ربط به نظر می‌رسند. وقتی توسعه اقتصادی در نظر گرفته می‌شود، فرهنگ و سرمایه انسانی بی‌اهمیت می‌شوند و به نظر می‌رسد که دموکراسی در واقع توانایی جنگی را کاهش می‌دهد. به‌طور خلاصه سلطه نظامی متعارف دموکراسی‌های غربی ناشی از توسعه اقتصادی برتر است نه آسیب‌شناسی‌های اجتماعی یا نهادهای سیاسی؛ بنابراین تصویری از قدرت نظامی که کمیت منابع یک دولت را هم‌سطح توسعه اقتصادی آن در نظر می‌گیرد، مبنای مناسبی برای برنامه‌ریزی دفاعی مطالعات روابط بین‌الملل فراهم می‌کند.

حسین نصیری مقاله‌ای با عنوان «مؤلفه‌های اقتصادی و تأثیر آن بر امنیت قفقاز جنوبی» را در یازدهمین سمینار بین‌المللی آسیای مرکزی و قفقاز در سال ۱۳۸۲ ارائه کرده است که در نتیجه آن تحرک بخشیدن به مؤلفه‌های اقتصادی و توسعه‌ای در منطقه قفقاز و قفقاز جنوبی می‌تواند برای تعمیق امنیت در این منطقه مفید باشد. از این‌رو بر موارد ترانزیت کالا بین کشورهای منطقه، ایجاد شبکه راه‌ها و راه‌آهن، سرمایه‌گذاری‌های کلان مشترک، ایجاد تسهیلات برای رفت‌وآمد مردم در دو سوی مرز و مواردی برای ایجاد امنیت پیش‌ازپیش تأکید شده است.

احمد جعفری صمیمی و علی صالحی مقاله‌ای با عنوان «بررسی وضعیت حمل‌ونقل هوایی و تأثیر آن بر رشد اقتصادی در استان‌های ایران» را در سال ۱۳۹۲ به چاپ رسانده‌اند. در نتیجه این تحقیق مشخص شد که در استان‌های هرمزگان، خراسان رضوی و تهران در دوره مورد بررسی اثر مثبت نسبی ارزش‌افزوده حمل‌ونقل هوایی بر رشد اقتصادی مثبت و معنادار است.

ظرفیت‌های گردشگری میراث فرهنگی و طبیعی در نوار ساحلی مکران استان هرمزگان توسط علی رازقی در سال ۱۳۹۸ مورد بررسی واقع گردید که در نتیجه آن نقش ظرفیت میراث طبیعی در مکران در نظام گردشگری منطقه شایان توجه بوده و پس از آن ظرفیت‌های میراث فرهنگی ملموس و سبب میراث فرهنگی ناملموس در برنامه‌های مداخلاتی مطرح می‌شوند.

قاچاق کالا موجب گسترش ناامنی در مناطق مرزی شده است. سنجش ارتباط بین امنیت و توسعه مناطق مرزی نیز بیانگر معناداری بالای ارتباط آن‌هاست. توسعه بدون امنیت امکان‌پذیر نیست. ارتباط معنادار بین قاچاق کالا و امنیت مرزها در استان هرمزگان در نتیجه تحقیقی با

عنوان «قاچاق کالا در مرزهای دریایی استان هرمزگان و تأثیر آن در امنیت منطقه» توسط حمید مستجابی و محمد صادقی در سال ۱۳۹۳، به اثبات رسید.

اهمیت و ضرورت تحقیق

بیشتر دانشجویان مقطع دکتری مدیریت پس از دانش‌آموختگی در رده‌های فرماندهی بالای ارتش مشغول به خدمت شده و مسئولیت‌های مهمی را به عهده خواهند گرفت. از مهم‌ترین ویژگی‌هایی که فرماندهان در این سطح باید برخوردار باشند، توانایی طرح‌ریزی و هدایت نیروها است. برای اینکه دانشجویان بتوانند در آینده نقش خود را به‌خوبی ایفا کنند، این فرایند و موارد مشابه را در دوران دانشجویی تجربه و تمرین می‌کنند. در بیان اهمیت موضوع همین بس که شاید فرماندهان آینده نیروها و فرمانده کل ارتش از میان این دانشجویان گزینش شوند؛ بنابراین حضور در مناطق عملیاتی و شناخت تهدید و فرصت‌ها و اقدام به انجام تمرین و طرح‌ریزی عملیاتی یکی از بهترین شیوه‌های کسب دانش و مهارت است. در نتیجه، انجام این پژوهش از اهمیت کافی برخوردار است و انجام و عدم انجام آن از اهمیت و ضرورت لازم برخوردار بوده که مزایا و آسیب‌های زیر را شامل می‌شود.

- ۱) عدم درک صحیح از پیچیدگی‌های طرح‌ریزی عملیات نظامی که لازمه آن شناخت کافی از منطقه عملیاتی موردنظر است.
- ۲) دستیابی یا عدم دستیابی دانشجویان به مهارت لازم برای مطالعه صحیح یک منطقه و شناسایی درست مؤلفه‌های مهم و مؤثر در عملیات نظامی، موجود در منطقه. (هرمزگان)
- ۳) درک مناسب یا عدم آن از موقعیت جغرافیایی مهم منطقه عملیاتی. (هرمزگان)
- ۴) تمرین کارگروهی و کسب تجربه طرح‌ریزی و فرماندهی در صحنه عملیات. (هرمزگان)
- ۵) پی‌بردن به چگونگی استقرار و پراکندگی صنایع بزرگ متعدد در منطقه (هرمزگان) و تأثیر آن‌ها در عملیات نظامی.
- ۶) بهره‌برداری از ظرفیت مهم بنادر عظیم واقع در منطقه (هرمزگان) برای عملیات نظامی.
- ۷) مطالعه جمعیت ساکن در منطقه و یاری گرفتن از این استعداد مهم در هدایت و بسیج مردمی.

مؤلفه‌های اقتصادی مؤثر در عملیات نظامی

بودجه دفاع: اندازه و تخصیص بودجه دفاع به‌طور مستقیم بر قابلیت‌های نظامی تأثیر می‌گذارد. اقتصاد پایدار به کشورها این امکان را می‌دهد که منابع قابل توجهی را به بخش دفاعی اختصاص

دهند تا فناوری‌های پیشرفته توسعه یافته، نیروهای مسلح بزرگ را حفظ و در تحقیق و توسعه سرمایه‌گذاری کنند. به همین ترتیب، رکود اقتصادی ممکن است باعث کاهش بودجه‌های دفاعی شود و قابلیت آمادگی نظامی را به خطر بیندازد. (Michael Beckley, 2010)

پیشرفت‌های فناوریانه: قوت اقتصاد در پیشبرد پیشرفت‌های فناوریانه بخش نظامی نقش حائز اهمیتی ایفا می‌کند. کشورهای با اقتصاد قوی می‌توانند در برنامه‌های پژوهش و توسعه، جنگ-افزار، شبکه ارتباطات و قابلیت‌های سایبر سرمایه‌گذاری کنند. (همان)

لجستیک و زنجیره تأمین: لجستیک مؤثر برای عملیات نظامی موفق بسیار حائز اهمیت است. اقتصاد قوی توان یک کشور را در ایجاد زنجیره‌های تأمین قوی که قادر به پشتیبانی نیروهای نظامی با لوازم ضروری مانند غذا، سوخت، مهمات، لوازم پزشکی و قطعات یدکی باشند؛ تحت تأثیر قرار می‌دهد. همچنین اقتصاد قوی شبکه‌های حمل‌ونقل کارآمد و توسعه زیرساخت‌های ضروری برای استقرار سریع نیروها در طول منازعات را فراهم می‌کند. (همان)

تجارت بین‌الملل: وابستگی اقتصادی ناشی از تجارت بین‌المللی می‌تواند به صورت غیرمستقیم ولی با اثرات قابل توجه، عملیات نظامی را تحت تأثیر قرار دهد. کشورهایی که به واردات منابع بحرانی مانند انرژی یا مواد معدنی نادر وابسته هستند، در صورت قطع زنجیره تأمین، در طول منازعات با آسیب‌پذیری روبرو خواهند شد. این عوامل اقتصادی می‌توانند تصمیمات سیاست خارجی و پیمان‌های کشور را تحت تأثیر قرار داده و در نتیجه راهبردهای نظامی و عملیات را با شکست مواجه سازند. (Ben Zou: 2015)

سرمایه انسانی: عوامل اقتصادی بر توانایی یک کشور در استخدام، آموزش و حفظ نیروهای ماهر در نیروهای مسلح تأثیر می‌گذارند. اقتصاد قوی فرصت‌های حقوق و دستمزد رقابتی، مزایا و چشم‌اندازهای پیشرفت شغلی را فراهم ساخته و افراد با استعداد را به خدمت در نیروهای مسلح جذب می‌کند. به طور معکوس، رکود اقتصادی ممکن است تلاش‌های استخدام را محدود کند یا منجر به کاهش شمار نظامیان شود. (همان)

وضعیت موجود ظرفیت‌های اقتصادی در هرمزگان

جغرافیای اقتصادی منطقه

بندرعباس باتوجه به قرار داشتن در شمال تنگه هرمز و محل تلاقی دو دریای خلیج فارس و دریای عمان، نزدیکی با جزایر مهم استراتژیک مانند قشم، هرمز، کیش، ابوموسی، تنب بزرگ و کوچک و همچنین ظرفیت‌های بالای حمل‌ونقل، انرژی و گردشگری می‌تواند یکی از دروازه‌های اصلی

همکاری ایران با کشورهای جهان باشد. سالانه حجم زیادی کالا از بندرعباس به ۱۰ کشور همسایه ایران از راه دریا جابه‌جا می‌شود. این حمل‌ونقل کالا برای ایران و کشورهای منطقه اهمیت بالایی از لحاظ اقتصادی و تجاری دارد.

تولید ناخالص داخلی منطقه (جی‌دی‌پی)^۱

تولید ناخالص داخلی استان در سال ۱۴۰۰ به یک‌هزار و نهصد و پنجاه و نه میلیارد ریال رسیده که نسبت به سال گذشته ۶۳ درصد افزایش داشته است. (مدیر کل امور اقتصادی و دارایی هرمزگان، ایرنا - ۱۸ اسفند ۱۴۰۱)

صنعت

هرمزگان یکی از استان‌های مهم کشور در بخش صنعت به‌ویژه صنایع بالادستی و مادر است. وجود پالایشگاه‌های نفت ستاره خلیج فارس، پالایشگاه بندرعباس، پالایشگاه گاز سرخون، پتروپالایشگاه شهید سلیمانی (در دست‌ساخت)، صنایع فولاد هرمزگان، کارخانه آلومینیوم المهدی، مجتمع روی، کارخانه سیمان هرمزگان مؤید این مهم است. از سویی صنایع مهمی همچون کشتی‌سازی، صنایع حوزه شیلات، کشاورزی و... در کنار ظرفیت‌های فراوان گردشگری این استان را دارای ویژگی‌های خاص در این بخش کرده است.

تولید ناخالص داخلی هرمزگان در حوزه صنعت طی یک سال ۱۴۰۱، ۱۷ درصد نسبت به سال ۱۴۰۰ رشد داشته است. میزان تولید ناخالص داخلی هرمزگان در بخش صنعت از نظر وزنی در حال حاضر ۲۴ میلیون تن است. یکی از این طرح‌ها زنجیره متانول در صنایع انرژی بر پارسیان بوده که با پیش‌بینی تولید یک میلیون و ششصد هزار تنی خود می‌تواند اثر بسزایی بر رشد تولید ناخالص داخلی هرمزگان بگذارد (رئیس اداره طرح و برنامه سازمان صنعت، معدن و تجارت هرمزگان).

کشاورزی، دامداری، صید ماهی و جنگل‌داری

- رتبه اول کشور در تولید محصولات صیفی جات خارج از فصل، به میزان ۲ میلیون تن و رتبه اول کشور در تولیدات گلخانه‌ای به میزان ۱۶۴ هزار تن

- رتبه اول تولید انبه و رتبه دوم تولید لیموترش کشور و تولید نارنگی سیاه با گواهی ثبت جهانی
- قابلیت تولید ۵۰ نوع خرما به میزان ۱۴۰ هزار تن در استان
- رتبه نخست کشور در تولید میگوی پرورشی و ماهی در قفس و بزرگ‌ترین کارخانه‌های تولید پودر ماهی در خاورمیانه
- امکان پرورش خیار دریایی، گیاهان دریایی، خامه ماهی، پرستو ماهی، صدف‌های مرواریدساز

معادن

بر اساس اطلاعات منتشره سازمان صنعت، معدن و تجارت هرمزگان، تعداد ۱۱۲ محدوده معدنی دارای پروانه اکتشاف، ۲۵ معدن دارای گواهی‌نامه کشف و ۲۲۶ معدن دارای پروانه بهره‌برداری در این استان با مجموع ذخایر افزون بر یک و نیم میلیارد تن وجود دارد و حدود ۳ هزار نفر به‌طور مستقیم در این معادن فعالیت می‌کنند. معادن پایه استان هرمزگان شامل سنگ گچ، سنگ‌آهن، سنگ نمک، سنگ کرومیت و خاک سرخ است و می‌توان برای ۲۰ نوع ماده معدنی در این استان اکتشاف انجام داد.

نفت و گاز

پتروشیمی بندرعباس

یکی از پالایشگاه‌های اصلی صنعت نفت و پتروشیمی کشور، پالایشگاه نفت بندرعباس است. پالایشگاه هشتم کشور در زمینی به مساحت ۷۰۰ هکتار با ظرفیت ۲۳۲ هزار بشکه در روز در شمال شرقی بندر شهید رجایی بندرعباس در سال ۱۳۷۶ احداث شده است. فرآورده‌های تولیدی پالایشگاه روزانه ۴۶ هزار بشکه بنزین موتور، ۳۶ هزار بشکه نفت سفید و سوخت جت، ۶۹۵۰۰ بشکه نفت گاز، ۶۷ هزار بشکه نفت کوره، ۵ هزار بشکه قیر و ۱۲۴ تن گوگرد است. حدود ۱۸ درصد از پالایش نفت خام داخل کشور و فرآورده‌های نفتی موردنیاز در این پالایشگاه تولید می‌شود. پالایشگاه نفت بندرعباس با تلاش نیروهای متخصص و باتجربه و اجرای طرح افزایش ظرفیت، توانسته به ظرفیت ۳۵۰ هزار بشکه در روز برسد.

پالایشگاه گاز سرخون

پالایشگاه گاز سرخون به‌منظور بهره‌برداری از مخازن گاز ناحیه سرخون احداث شده است. برای برداشت گاز طبیعی این ناحیه ۱۳ حلقه چاه در ۲۵ کیلومتری شمال شرقی بندرعباس حفر شده

است. سرخون دارای ۲ فاز است که فاز اول آن در سال ۱۳۶۵ و فاز دوم به ظرفیت پالایشی ۳۵۰ میلیون فوت مکعب در روز (معادل ۱۰ میلیون مترمکعب) در سال ۱۳۷۵ به بهره‌برداری رسید.

پالایشگاه میعانات گازی ستاره خلیج فارس

ابرپالایشگاه ستاره خلیج فارس به منظور حفظ و استمرار عملیات برداشت گاز از میدان مشترک پارس جنوبی و کاهش آلاینده‌های زیست‌محیطی و تضمین خودکفایی کشور در تأمین فراورده‌های راهبردی انرژی مانند بنزین و نفت گاز ایجاد شده و فرآورده‌هایی همچون گاز مایع، هیدروژن، گوگرد، سوخت جت و انواع حلال‌ها را تولید می‌کند. به‌عنوان نخستین پالایشگاه طراحی شده با خوراک میعانات گازی و ظرفیت ۳۶۰ هزار بشکه در روز شامل واحدهای تقطیر، پالایش گاز مایع، تبدیل کاتالیستی، پالایش نفتا، ایزومریزاسیون، پالایش نفت سفید و نفت گاز با هدف تولید بنزین، گازوئیل، ال‌پی‌جی و سوخت جت در کنار پالایشگاه نفت بندرعباس ساخته شده است.

ساخت این پالایشگاه با ۷۰۰ هکتار مساحت از سال ۱۳۸۵ آغاز شد و در پایان سال ۱۳۹۷ سه فاز نخست آن به بهره‌برداری رسید و اکنون بزرگ‌ترین پالایشگاه میعانات گازی در جهان است. پالایشگاه ستاره خلیج فارس روزانه ۳۵ میلیون لیتر بنزین (عدد اکتان ۹۵) و ۱۴ میلیون لیتر گازوئیل به ظرفیت تولید فرآورده‌های نفتی کشور ایران اضافه می‌کند. تولید روزانه ۴ میلیون لیتر گاز مایع، ۳ میلیون لیتر سوخت جت و ۱۳۰ تن گوگرد از دیگر محصولات تولیدی این واحد پالایشی هستند. ظرفیت ذخیره‌سازی فرآورده‌های نفتی این پالایشگاه در حدود ۱۱ میلیون بشکه است. با بهره‌برداری از سه فاز نخست این پالایشگاه، کشور از نظر تولید بنزین و گازوئیل خودکفا شد. ارزش افزوده پالایشگاه‌های میعانات گازی بیشتر از پالایشگاه‌های نفتی است و از سوی دیگر، تولید بیش از ۷۵ درصد بنزین و نفت گاز از خوراک پالایشگاه میعانات گازی از جمله توجیه‌های اقتصادی برای انجام پروژه است. ۴۰ درصد سهام شرکت پالایش ستاره خلیج فارس متعلق به شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران (دولتی)، ۳۵ درصد شستا (شرکت سرمایه‌گذاری نفت، گاز و پتروشیمی تأمین)، ۱۰ درصد صندوق بازنشستگی صنعت نفت و ۱۵ درصد شرکت اندونزیایی اس پی سی^۱ است. بر اساس برآوردهای انجام شده برای ساخت این

واحد پالایشی حدود ۳/۸ میلیارد یورو منابع مالی هزینه شده است. (تارنمای شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران)^۱

خدمات

هرمزگان ضمن قرارگرفتن در محور اصلی کریدور شمال - جنوب و دسترسی به شبکه‌های حمل‌ونقل هوایی، ریلی، جاده‌ای، دریایی؛ دارای بزرگ‌ترین بندر کانتینری کشور و پیشرفته‌ترین پایانه‌های کانتینری با ظرفیت ۶ میلیون تن است. انجام بیش از ۵۳ درصد از عملیات تخلیه و بارگیری کالا در بندر کشور، ظرفیت سالیانه جابه‌جایی ۹۰ میلیون تن انواع کالا و ظرفیت سالانه پذیرش بیش از ۴۰۰۰ کشتی فله‌بر، کانتینری و نفت کش است و در حوزه خدمات، دارای مزایای زیر است:

- جایگاه نخست ترانزیت در کشور، حمل‌ونقل مستقیم به کشورهای حوزه اتحادیه کشورهای مستقل یا مشترک‌المنافع^۲، اروپا و آسیای مرکزی،
- انجام بیش از ۶۰ درصد از صادرات و واردات و تجارت خارجی کشور از بندر هرمزگان،
- بالاترین ظرفیت لجستیکی کشور در پس کرانه بندار، بانکرینگ و خدمات‌رسانی به کشتی‌ها،
- رتبه نخست کشور به‌عنوان مرکز سفرهای دریایی.

صنایع و میزان وابستگی‌ها

کارخانه فولاد هرمزگان

صنعت فولاد از مهم‌ترین موتورهای محرک اقتصاد استان است. این صنعت سهم بزرگی در اشتغال‌زایی، توسعه و خودکفایی بخش‌های مختلف صنعتی کشور دارد. این کارخانه در زمینی به مساحت ۹۵ هکتار، در ۱۳ کیلومتری غرب شهر بندرعباس و در منطقه ویژه اقتصادی صنایع معدنی و فلزی خلیج فارس در سال ۱۳۷۸ احداث و بعد از تکمیل واحد احیاء مستقیم و واحد فولادسازی، در سال ۱۳۹۰ راه‌اندازی شد. پس‌از آن استان هرمزگان به قطب سوم فولاد کشور تبدیل شد.

کارخانه فولاد هرمزگان در تولید شمش اسلب (تختال) و محصولات میانی مانند آهن اسفنجی و گازهای صنعتی فعال و با ظرفیت تولید ۱.۵ میلیون اسلب فولادی، پس از شرکت‌های فولاد

1 - www.niordc.ir

2 - CIS

مبارکه، فولاد خوزستان و ذوب‌آهن، در جایگاه چهارم تولیدکنندگان فولاد ایران قرار دارد. در شرکت فولاد هرمزگان زمینه اشتغال بیش از ۱۵۰۰ نفر به صورت مستقیم و بیش از ۲۰۰۰ نفر به صورت غیرمستقیم فراهم شده است.

ویژگی‌ها و مزایای کارخانه فولاد هرمزگان

ویژگی‌های منحصربه‌فرد شرکت فولاد هرمزگان که مزیت رقابتی این کارخانه محسوب می‌شود به‌طور کلی شامل موارد زیر است:

- امکان تغییر عرض و ضخامت تختال در حین ریخته‌گری و دارای تاندیش بزرگ فولادسازی، امکان نگه‌داشتن ۶۰ تن مذاب بعد از تخلیه،
- مجاورت با خلیج فارس جهت دسترسی راحت به آب‌های آزاد، نزدیکی به مخازن گاز عسلویه، ذخایر سنگ آهن گل‌گهر، مجتمع بندری شهید رجایی و حمل‌ونقل جاده‌ای و ریلی،
- استفاده از سیستم کنترل آلودگی داگ هاوس^۱ جهت کاهش آلودگی برای نخستین مرتبه در کشور،
- استفاده از پیشرفته‌ترین آب‌شیرین‌کن‌های جنوب کشور جهت استفاده از آب دریا در فرایند تولید،
- تولید فولادهای پر کربن برای تولید فولادهایی با استحکام بالا،
- تولید سنگین‌ترین تختال کشور به وزن ۴۶ تن،
- استفاده از کوره آهک‌پزی عمودی دوقلو،
- امکان تغییر عرض در حین ریخته‌گری جهت کاهش زمان آماده‌سازی و افزایش تولید.

محصولات کارخانه فولاد هرمزگان

شرکت فولاد هرمزگان با ظرفیت ۱/۵ میلیون تن در تولید تختال (اسلب) به ضخامت ۲۰۰ و ۲۵۰ میلی‌متر، عرض ۹۰۰ تا ۲۰۰۰ میلی‌متر و طول ۶۰۰۰ تا ۱۲۰۰۰ میلی‌متر فعالیت دارد. همچنین این شرکت قادر به تولید محصولات میانی از قبیل یک میلیون و ششصد و پنجاه هزار تن آهن اسفنجی در سال، ۹۰ هزار تن آهک در سال، ۷۵۰۰ نرمال مترمکعب اکسیژن بر ساعت، ۱۸۰۰۰ نرمال مترمکعب بر ساعت نیتروژن و ۱۲۰ نرمال مترمکعب بر ساعت آرگون است. در زیر محصولات این کارخانه را مشاهده می‌کنید.

- شمش تختال (اسلب) به ضخامت ۲۰۰ و ۲۵۰ میلی‌متر، عرض ۹۰۰ تا ۲۰۰۰ میلی‌متر و طول ۶۰۰۰ تا ۱۲۰۰۰ میلی‌متر،
- آهن اسفنجی با ظرفیت یک‌میلیون و ۶۵۰ هزار تن در سال،
- آهنک با ظرفیت ۹۰ هزار تن در سال،
- گازهای صنعتی شامل اکسیژن (۷۵۰۰۰ نرمال مترمکعب بر ساعت)، نیتروژن (۱۸۰۰۰ نرمال مترمکعب بر ساعت) و آرگون (۱۲۰۰۰ نرمال مترمکعب بر ساعت).

سیمان هرمزگان

کارخانه سیمان هرمزگان در حومه شهر بندر خمیر (۷۰ کیلومتری شهر بندرعباس) واقع شده است که تولید روزانه آن ۶۰۰۰ تن از انواع سیمان خاکستری در دو خط تولید است. مواد اولیه موردنیاز این کارخانه از معادن مجاور آن تهیه می‌شود.

کارخانه‌های وابسته به شیلات و دریا

کارخانه آرد ماهی

کارخانه آرد ماهی که یکی از صنایع این استان است، وظیفه تهیه آرد ماهی را به عهده دارد. از پوست، استخوان و امعاء و احشاء ماهیانی که در کارخانه به مصرف کنسرو تن رسیده طی مراحل مختلف آرد ماهی تهیه می‌شود و برای مصرف خوراک طیور و مرغداری‌ها به سایر نقاط کشور ارسال می‌گردد.

شرکت صید صنعتی

شرکت صید صنعتی در سال ۱۳۷۰ در استان تأسیس شده که کشتی‌های بزرگ و مجهز به وسایل مدرن، به صید ماهی در آب‌های دور از ساحل و عمیق اقدام می‌کنند و این کشتی‌ها دارای امکاناتی از قبیل ردیاب ماهی، سردخانه و دستگاه عمل‌آوری بوده تا بتوانند با امکانات گفته شده صید بیشتری داشته باشند.

کمیت و کیفیت تولیدات کشاورزی، دامداری، صیادی

کشاورزی

- سطح زیر کشت محصولات زراعی و باغی هرمزگان معادل ۱۶۰ هزار هکتار است که ۸۰ هزار هکتار از اراضی استان هرمزگان زیر پوشش آبیاری تحت فشار هستند.

- استان هرمزگان دارای رتبه اول تولید لیموترش، رتبه اول تولید انبه، رتبه دوم تولید موز و رتبه‌های چهارم تولید خرما، مرکبات، صیفی جات و پیاز و رتبه پنجم تولید گوجه‌فرنگی در کشور است.
- اقلیم ویژه جهت کشاورزی و تولید محصولات صیفی، سبزی و جالیز در پاییز و زمستان به‌صورت خارج از فصل.
- محصولات باغی منحصربه‌فرد خرما، نارنگی، انبه و لیمو.

دامداری

برابر گزارش سازمان جهاد کشاورزی استان هرمزگان، آمار دام موجود و تعداد واحدهای دامداری در استان برابر جداول زیر است: (تارنمای سازمان جهاد کشاورزی هرمزگان ۷ مرداد ۱۴۰۲)

تعداد دام موجود در استان هرمزگان								
تک سمیان	شتر	گاو			جمع بز و گوسفند	بز و بزغاله	گوسفند و بره	شهرستان
		جمع	بومی	اصیل و دورگه				
۱۸۵۴	۸۶۵	۵۹۳۷	۵۰۴۹	۸۸۸	۷۱۱۴۰	۶۳۸۱۱	۷۳۲۹	بستک
۲۷۸۱	۳۹۴۸	۸۲۷۱	۴۲۶۲	۴۰۰۹	۲۴۶۲۸۳	۲۳۹۴۹۱	۶۷۹۲	بندرعباس
۱۲۰۵	۲۶۰۲	۱۵۲۷	۱۰۵۶	۴۷۱	۷۷۹۴۳	۶۴۰۷۵	۱۳۸۶۸	بندر لنگه
۳۹۵۹	۳۹۸۵	۲۱۱۶	۲۱۱۶	۰	۹۶۱۵۶	۹۳۱۲۸	۳۰۲۸	جاسک
۶۴۹	۶۵۳	۳۲۹۷	۱۷۰۴	۱۵۹۳	۳۲۷۶۷۵	۲۸۴۴۹۱	۴۳۱۸۴	حاجی‌آباد
۵۵۶	۵۶۰	۴۰۰۱	۳۲۷۷	۷۲۴	۱۰۱۴۴۸	۸۹۰۳۳	۱۲۴۱۵	رودان
۱۸۵	۶۶۶	۱۳۹۹	۱۳۹۹	۰	۲۳۷۵۸	۲۳۲۹۳	۴۶۵	قشم
۴۶۴	۴۶۷	۱۳۳۱	۱۳۳۱	۰	۳۳۴۸۷	۳۱۶۴۳	۱۸۴۴	پارسیان
۷۱۴	۳۰۷۰	۱۰۵۳۸	۸۶۲۰	۱۹۱۸	۱۷۵۸۲۵	۱۶۸۲۸۰	۷۵۴۵	میناب
۹۲۷	۱۹۸۷	۱۴۴۸	۱۰۴۱	۴۰۷	۷۴۰۰۲	۷۱۶۸۴	۲۳۱۸	خمیر
۳۰۶	۲۰۲۶	۱۵۲۱	۱۵۲۱	۰	۲۷۴۸۹	۲۷۱۲۳	۳۶۶	سیریک
۱۶۹۷	۱۷۱	۶۱۴	۶۱۴	۰	۴۴۷۹۴	۴۳۹۴۸	۸۴۶	بشاگرد
۱۵۲۹۷	۲۱۰۰۰	۴۲۰۰۰	۳۱۹۹۰	۱۰۰۱۰	۱۳۰۰۰۰۰	۱۲۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	جمع (رأس)

ردیف	نام شهرستان	پرواربندی گوساله		پرواربندی بره		بز داشتی	
		ظرفیت (رأس)	تعداد	ظرفیت (رأس)	تعداد	ظرفیت (رأس)	تعداد
۱	بستک	۱۷۷۵	۲۵	۲۶۰۰	۱۱	۷۵۰	۱
۲	بندرعباس	۲۰۰۰	۳۹	۱۵۵۰	۶	۱۸۵۰	۵
۳	بندر لنگه	۳۳۵۰	۵۶	۱۳۵۰	۴	۰	۰
۴	جاسک	۵۰	۱	۸۰۰	۴	۰	۰
۵	حاجی آباد	۱۵۰۰	۲۲	۳۵۰۰	۱۱	۰	۰
۶	رودان	۳۸۴	۵	۱۷۰۰	۶	۴۰۰	۱
۷	قشم	۱۵۰	۲	۰	۰	۰	۰
۸	پارسیان	۸۰۰	۱۰	۴۵۰	۲	۰	۰
۹	میناب	۵۵۰	۸	۵۰۰	۲	۸۷۹	۵
۱۰	خمیر	۲۰۰	۴	۲۰۰	۱	۱۰۰	۱
۱۱	سیریک	۱۵۰	۳	۲۰۰	۱	۲۰۰	۱
۱۲	بشاگرد	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۱
جمع		۱۰۹۰۹	۱۷۵	۱۲۸۵۰	۴۸	۴۲۷۹	۱۵

صید ماهی

- بخش شیلات با ۲۲ بندر صیادی و قریب ۴۵۰۰ شناور کوچک و بزرگ صیادی و صید سالانه افزون بر ۲۷۰ هزار تن انواع آبی و ۹۵ واحد صنایع مرتبط، بیش از ۳۲ هزار نفر صیاد و صید سالیانه افزون بر ۳۱۳ هزار تن، با اختصاص ۳۰ درصد بنادر صیادی و ۳۶ درصد صید انواع آبزیان کشور به عنوان قطب صیادی کشور همواره فعال بوده و از اهمیت فوق العاده‌ای در اقتصاد استان برخوردار است. (همان)
- وجود ظرفیت‌های پرورش میگو (۵۰ هزار هکتار اراضی مستعد با ظرفیت تولید بیش از ۸۵ هزار تن)، مراکز تولید و تکثیر لارو میگو، امکانات صید صنعتی و همچنین قابلیت پرورش ماهیان در قفس (با شناسایی قابلیت تولید ۲۰۰ هزار تن) از دیگر ظرفیت‌های مهم بخش شیلات استان است.
- فعالیت قریب به ۱۱۷ مزرعه فعال پرورش میگو با مساحت ۱۴۰۰ هکتار و عملکرد تولید ۶۰۰۰ تن میگو از دیگر ظرفیت‌های مهم بخش شیلات استان است.

- بیش از ۱۴۰۰ کیلومتر نوار ساحلی و دارای بیشترین بنادر صیادی کشور با وجود ۲۲ بندر صیادی،
- ذخایر ارزشمند آبی به‌ویژه فانوس ماهیان، ماهیان یال‌اسبی و ساردین ماهیان،
- بیش از ۵۰ هزار هکتار اراضی مستعد پرورش میگو و امکانات پرورش ماهی در قفس،
- ظرفیت سرمایه‌گذاری در پروژه‌های پرورش ماهی در دریا، پرورش میگو، بهره‌برداری از ذخایر آبریان کمیاب و تأمین شناورهای لانگ لاینر و پرساینر برای صید تن ماهیان.

جنگل‌داری

- جنگل‌های حرّای استان هرمزگان که بیشتر آن‌ها از سال ۱۳۸۰ تحت حفاظت سازمان محیط‌زیست قرار دارند عبارت‌اند از: حرّا و تالاب بین‌المللی خورخوران (۸۶۰۵۸۱ هکتار) که به‌عنوان ذخیره‌گاه زیست‌کره نیز شناخته می‌شود. تالاب آذینی (۱۵۰۰۰ هکتار) حرّای تیاب و میناب (۷۸۰۹۹ هکتار)

تجارت خارجی

صادرات

- استان هرمزگان با داشتن دو منطقه آزاد تجاری قشم و کیش و هفت منطقه ویژه اقتصادی و معدنی خلیج فارس، منطقه ویژه اقتصادی شهید رجایی، کشتی‌سازی، لاوان، قشم، پارسیان و جاسک بیشترین نقش در حوزه مناطق آزاد تجاری و اقتصادی کشور را دارد.
- در استان هرمزگان ۸۴ محصول به کشورهای مختلف صادر و بیش از ۸۸ محصول از چندین کشور وارد می‌شود که بیشتر این محصولات وارداتی، تجهیزات ماشین‌آلات و محصولات نباتی، فلزات معمولی و مصنوعات است.
 - میزان صادرات گمرکات استان حدود ۲۹/۵ میلیون تن با ارزش ۹/۷ میلیارد دلار و میزان واردات در این سال به میزان ۱۱ میلیون تن به ارزش ۲۱ میلیارد دلار بوده است.
 - ترانزیت خارجی گمرکات استان در این سال معادل ۴/۴ میلیون تن کالا بوده است.
 - گمرکات از نظر کسب درآمدهای گمرکی، واردات، صادرات، ترانزیت خارجی در کشور در رتبه اول هستند.

- مواد معدنی استخراج شده از معادن هرمزگان در صنعت ساختمان، صنایع فولاد، تولید گچ، شن و ماسه، صنایع سیمان و تهیه آجر کاربرد دارد که علاوه بر مصرف داخلی، به کشورهای حاشیه خلیج فارس و چین نیز صادر می‌شود.
- صادرات فرآورده‌های دریایی (کنسرو ماهی، خرچنگ و ماهی و میگوی منجمد) و انواع فرآورده‌های خرمایی (سرکه خرما، شهد خرما، عسل خرما).
- انواع شمش فولادی آلومینیوم، فلز روی، نمک، گوگرد، خاک و سنگ گچ آهک، سیمان، محصولات و فرآورده‌های شیلاتی کشاورزی و صنایع دستی به‌عنوان کالاهای صادراتی استان هرمزگان هستند که عمدتاً به کشورهای عربی، چین، تایلند و هند صادر می‌شوند.

نفت و گاز

صادرات دریایی گاز مایع، از هدررفت روزانه ۲ هزار تن گاز مایع که تاکنون سوزانده می‌شد، جلوگیری کرده و افزون بر آن سالانه تا ۳۶۰ میلیون دلار درآمد نصیب کشور می‌کند. تأسیسات متروک بندرعباس از مرکز ذخیره‌سازی به مبدأ صادرات دریایی گاز مایع (ال‌پی‌جی) تبدیل شده است. با اجرایی شدن این طرح همچنین برای ۲۰۰ نفر اشتغال‌زایی شده است و از محل صرفه‌جویی در محصولی که در مشعل پالایشگاه‌های بندرعباس می‌سوخند، سالانه تا ۳۶۰ میلیون دلار نصیب کشور می‌شود.

محصولات کشاورزی و دامی

بیشترین میزان صادرات محصولات کشاورزی هرمزگان به کشورهای حوزه خلیج فارس و به ترتیب شامل هندوانه، گوجه‌فرنگی، کاهو، خربزه، بادمجان و فلفل دلمه‌ای است. حبوبات، سیب‌زمینی، پیاز، محصولات جالیزی، نباتات علوفه‌ای و دانه‌های روغنی از جمله محصولات زراعی و پرتهال، نارنگی، لیموترش، لیموشیرین، گریپ‌فروت، انار، انجیر، انگور، بادام، موز، انبه و زیتون محلی عمده محصولات درختی و باغی استان هرمزگان هستند که علاوه بر تأمین نیاز داخلی کشور به کشورهای حاشیه خلیج فارس هم صادر می‌شوند.

واردات

کالاهای صنعتی

کالاهای وارداتی از بنادر استان شامل لوازم خانگی، لوازم اداری، لوازم پزشکی، ماشین‌آلات، ابزارآلات، خودرو و... است.

محصولات کشاورزی و دامی

گندم، برنج و روغن خام عمده کالاهای کشاورزی وارداتی در استان است.

منابع انرژی استان

انرژی آبی

رودخانه‌های استان هرچند از نظر کمیت رقم‌های قابل توجهی را نشان می‌دهند، ولی بیشتر آن‌ها یا فصلی و سیلابی هستند که فقط در هنگام بارندگی دارای آب هستند و یا آب آن‌ها شور است که در نتیجه فاقد ارزش کاربردی در کشاورزی، شرب و حتی صنعت هستند.

باتوجه به اینکه استان هرمزگان به علت موقعیت جغرافیایی خاص خود که در رشته‌های جنوب خاوری جبال زاگرس واقع شده است و به علت فقدان یخچال‌ها و برف‌های دائمی در رشته جبال مذکور، منبع بیکران رودخانه‌های متعدد پرآبی وجود ندارد. تنها رودخانه‌هایی که در این منطقه پرآب هستند، میناب و تهران هستند که بخش زیادی از آب‌های آن‌ها بر اثر گرمای زیاد تبخیر می‌شود و از دست می‌رود و یا پس از طی مسافتی کوتاه اکثر رودها خشک می‌شوند و تعداد دیگری از نمکزارهای ساحلی و یا از دشت‌های گچی شور رد شده و در انتها به دریا می‌ریزند.

رودخانه‌های استان را می‌توان از نظر نوع به دو دسته تقسیم کرد: رودخانه‌های شوریاکل و مهران از آب شور برخوردار هستند و رودخانه‌های گنج، گچین، کریان، جلابی و میناب دارای آب شیرین هستند.

رودخانه میناب یکی از پرآب‌ترین رودهای جنوب ایران است که آن را باید از مهم‌ترین و بزرگ‌ترین منبع سطح الارض استان تلقی کرد. به‌خاطر شیرین بودن آب این رودخانه و از آنجا که یکی از امتیازات عمرانی و اقتصادی منطقه به شمار می‌رود، سد استقلال بر روی آن احداث و در حال حاضر علاوه بر آبیاری حدود ۱۰ هزار هکتار باغات و مزارع اطراف میناب، آب شرب بندرعباس را از طریق یک خط انتقال تأمین می‌کند.

انرژی حرارتی

نیروگاه حرارتی بندرعباس در ۱۲ کیلومتری غرب بندرعباس در مجاورت دریا و همسایگی روستای خونسرخ در سال ۱۳۹۵ به بهره‌برداری رسید. این نیروگاه یکی از نیروگاه‌های ایران از نوع حرارتی با ظرفیت تولید ۱۳۳۰ مگاوات است که شامل ۲ مجموعه نیروگاهی بخار و گازی جدا از هم است. ظرفیت تولید نیروگاه ۱۲۸۰ مگاوات، شامل ۴ واحد بخار ۳۲۰ مگاواتی است و ظرفیت تولید نیروگاه گازی ۵۰ مگاوات، شامل ۲ واحد گازی ۲۵ مگاواتی است. پست برق نیروگاه شامل پست ۶۳، ۲۳۰ و ۴۰۰ کیلوولت است.

انرژی هسته‌ای

معدن گچین، معدن شناخته‌شده استخراج سنگ اورانیوم در ایران است که در گزارش‌های آژانس بین‌المللی انرژی از آن نام برده شده است. معدن گچین در نزدیکی روستای گچین در نزدیکی بندرعباس در استان هرمزگان قرار دارد. برابر اطلاعات مندرج در گزارش‌های آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، ذخیره اورانیوم معدن گچین حدود ۴۰ تن است. در این معدن یک کارخانه تغلیظ سنگ اورانیوم نیز وجود دارد که سنگ معدن اورانیوم استخراج‌شده از معدن در آنجا فراوری شده و به کیک زرد تبدیل می‌شود.

انرژی خورشیدی

استان هرمزگان به علت شرایط شرجی و آفتابی بودن هوا و با متوسط روزانه ۱۰ تا ۱۲ ساعت تابش نور خورشید، یکی از استان‌های مستعد کشور برای نصب نیروگاه‌های خورشیدی است. استان هرمزگان بین ۳۴۰ تا ۳۵۰ روز در طول سال بهترین ظرفیت برای استفاده از انرژی پاک و بدون آلاینده‌گی خورشید و تولید برق از این منبع انرژی را دارد. در سال ۱۴۰۱ هم‌زمان با هفته دولت عملیات احداث پنج‌هزار واحد نیروگاه خورشیدی برای خانواده‌های کم‌درآمد تحت پوشش کمیته امداد هرمزگان آغاز شد که تاکنون یک‌هزار و دویست و هفتادویک مورد از این نیروگاه‌ها راه‌اندازی شده است.

شاخص‌های عمده اقتصادی

درآمد سرانه

درآمد سرانه در سال ۱۳۹۵ برای استان هرمزگان ۳۰۷۸۸۰ ریال بوده و ۲ درصد از تولید ناخالص داخلی کل کشور را در اختیار دارد. (تارنمای بانک مرکزی)^۱

نرخ رشد اقتصادی

منظور از نرخ رشد اقتصادی نرخ هندسی سالانه رشد تولید ناخالص داخلی بین سال‌های اول و آخر در یک بازه زمانی است. این نرخ رشد نشان‌دهنده روند سطح متوسط تولید ناخالص داخلی در طول دوره است و هرگونه نوسان تولید ناخالص داخلی را در اطراف این روند نادیده می‌گیرد. استان هرمزگان در سال ۱۳۹۹ چهاردهمین استان کشور به سبب رشد اقتصادی بوده است.

نرخ تورم

تورم به‌عنوان شاخصی برای سنجش کارایی اقتصاد است. به همین دلیل برای مقایسه قابلیت‌های اقتصادی نرخ تورم را به همراه شاخص‌های دیگر مانند شاخص تولید ناخالص ملی نیز محاسبه می‌کنند. نرخ تورم، شاخصی برای نمایش ارزش پول و قدرت خرید است که در یک بازه زمانی مورد محاسبه قرار می‌گیرد. نرخ تورم ممکن است از طریق محاسبه قیمت هفتگی، ماهانه و سالانه برای سبد کالای پایه حاصل شود. با بررسی‌های انجام‌شده نرخ تورم در سال ۱۴۰۰ در استان هرمزگان ۴۱.۸ درصد بوده و در سال ۱۴۰۱ به بیش از ۵۰ درصد رسیده است. (مرکز آمار ایران)^۱

- نرخ بیکاری در هرمزگان در سال (۱۴۰۰) ۱۵.۸ درصد و در پاییز ۱۴۰۱ به ۱۱.۶ درصد رسیده است.

- درآمدهای استان در سال (۱۴۰۰) ۷۳ هزار و ۹۶۱ میلیارد ریال مصوب شد که با ۱۵۰ درصد تحقق به ۱۱۰ هزار و ۷۷۶ میلیارد ریال رسیده است.
- ارزش‌افزوده استان در ۳ بخش مهم آن بدین شرح است: کشاورزی ۳۹۶۰۱ میلیارد ریال - صنعت و معدن ۸۰۷۸۹ میلیارد ریال - خدمات ۱۷۸۷۱۱ میلیارد ریال.
- سهم بخش‌های مهم اقتصادی در ارزش‌افزوده کل استان: کشاورزی ۱۳.۲ درصد - صنعت و معدن ۲۷ درصد و خدمات ۵۹.۸ درصد است.

ترابری

ترابری زمینی

میزان بار جابه‌جاشده در استان از طریق جاده، معادل ۲۲ میلیون تن و تعداد مسافر جابجا شده در این مدت ۱۴ میلیون نفر بوده است. ظرفیت راه‌آهن استان با عملکرد فعلی ۱۴ میلیون تن حمل کالا تا سقف ۴۰ میلیون تن حمل کالا قابل افزایش است.

راه‌آهن استان امکان جابه‌جایی کالا، مسافر و... را دارد و از طریق راه‌آهن استان به آسیای میانه و قفقاز وصل شده است.

ترابری هوایی

استان هرمزگان دارای ۹ فرودگاه فعال است که از این تعداد ۴ فرودگاه بین‌المللی است و شامل بندرعباس - بندرلنگه - قشم و کیش می‌شود که امکان جابجایی بار و مسافر را دارد.

ترابری دریایی و آبی

در این استان بنادر متعدد با عملکردهای مختلف تجاری، نفتی، نظامی و صیادی وجود دارد که دارای ظرفیت‌ها و تأسیسات متفاوت تخلیه و بارگیری هستند. بنادر شهید رجایی و شهید باهنر در بندرعباس از زمره فعال‌ترین و مهم‌ترین بنادر کشور محسوب می‌شوند. با توجه به ظرفیت‌های اسمی و امکانات و تجهیزات مدرن، بندر شهید رجایی می‌تواند کلید توسعه حمل‌ونقل دریایی منطقه خلیج فارس شود.

راه‌ها

طول مجموع شبکه راه‌های استان به ۱۳۳۱۳ کیلومتر می‌رسد که ۶۳۶ کیلومتر آن بزرگراه است.

راه‌آهن

مجموع طول راه‌های اصلی راه‌آهن استان هرمزگان برابر با ۱۲۶۶ کیلومتر و به صورت دو خطه بوده و مجموع طول راه‌های فرعی آن نیز ۱۶۴ کیلومتر است.

راه‌های آبی

با وجود این که سواحل خلیج فارس شنی و کم‌عمق است، برای کشتیرانی مناسب است. خلیج فارس و پیوستگی آن با اقیانوس هند و آب‌های آزاد جهان، این امکان را به کشور می‌دهد که حمل‌ونقل دریایی خود را به تمام کشورهای جهان گسترش دهد. ایجاد چندین مسیر حمل‌ونقل دریایی از بنادر ایران به سواحل جنوبی خلیج فارس از جمله مسیر دریایی بندرعباس - شارجه، بندرعباس - کیش، بندر لنگه - کیش و بالعکس به وسیله کشتیرانی والفجر ۸ برقرار شده است. از طریق سایر بندرهای استان هرمزگان حمل‌ونقل بار و مسافر به جزیره‌های ایران در خلیج فارس و شیخ‌نشین‌ها و دیگر کشورها انجام می‌گیرد و کالاها از طریق همین بندرها، به‌ویژه بندرعباس، بندر شهید رجایی و بندر شهید باهنر و... وارد و یا صادر می‌شود.

بنادر و فرودگاه‌ها:

بنادر

مهم‌ترین بندر استان هرمزگان، بندرعباس است. سایر بندرها عبارت‌اند از: لنگه، جاسک، خمیر، سیریک، معلم، کنگ، کوهستک، چارک، تیاب، بستانو، گچین، مغان (مغوئیه)، بونجی، بریزک.

فرودگاه‌ها

استان هرمزگان دارای ۹ فرودگاه فعال است که از این تعداد ۴ فرودگاه بین‌المللی است و شامل بندرعباس، بندرلنگه، قشم و کیش می‌شود که امکان جابجایی بار و مسافر را دارد.

روند تغییر و تحولات آینده اوضاع اقتصادی منطقه

اقتصاد منطقه هرمزگان به تبعیت از اقتصاد کشور از شرایط تحریمی و جنگ اقتصادی متأثر است. در صورت تداوم این شرایط و محدودیت‌های ناشی از آن ممکن است صادرات و واردات که بخش مهم اقتصاد منطقه است، با چالش‌های جدی مواجه شود و افزایش بیکاری و تورم بیشتر در پی داشته باشد. از سویی به سبب شرایط زیست‌محیطی محدودیت منابع آب، آینده کشاورزی استان ممکن است با خطراتی همراه شود و تبعات اقتصادی به بار آورد. در صورت بهبود فضای سیاسی و اقتصادی از یک سو و نیاز روزافزون دنیا به منابع انرژی از سوی دیگر، این منطقه بستر بسیار مناسبی برای اشتغال و تولید و تجارت خواهد بود.

روش تحقیق

تحقیق پیش‌رو از نوع کاربردی بوده و با رویکرد کیفی با تکیه بر آمار و داده‌های حاصل از بازدید میدانی و گزارش‌های دریافتی از مسئولان محلی (مصاحبه)، مورد توصیف و استنتاج واقع و نتایج و پیشنهادها ارائه شده است.

یافته‌ها، نتایج و پیشنهاد

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

تجزیه و تحلیل مبتنی بر توصیف وضعیت موجود و به واسطه بیان نقاط ضعف و قوت ظرفیت‌های اقتصادی استان هرمزگان صورت یافت. مطالعه منابع مبین آن است که بودجه دفاع، پیشرفت‌های

فناورانه، لجستیک و زنجیره تأمین، تجارت بین‌الملل و سرمایه انسانی از مهم‌ترین عوامل اقتصادی مؤثر بر عملیات نظامی و شرایط جنگی هستند. منطقه هرمزگان به دلیل بهره‌مندی از موقعیت جغرافیایی بسیار مناسب در حوزه لجستیک و زنجیره تأمین اثر مستقیم بر عملیات نظامی خواهد داشت. نیروی انسانی موردنیاز هم تا حدود زیادی در منطقه قابل تأمین بوده و از سوی دیگر بخش مهمی از بودجه دفاع که توسط دولت تأمین می‌شود، در این استان به‌واسطه وجود کارخانه‌های عظیم تولیدی، بنادر بزرگ و سهم عظیم آن در تجارت بین‌الملل حاصل می‌گردد که مبین تحقق چهار عامل مهم و مؤثر بر عملیات در این منطقه است.

در نتیجه مطالعات مقدماتی و مبانی نظری و اقدام به سفر مطالعاتی و بازدید میدانی از منطقه موارد زیر به‌عنوان قوت و ضعف شناسایی شدند:

نقاط قوت

- موقعیت مناسب جغرافیایی، قرار داشتن در مسیر شمال - جنوب، وجود منابع سرشار طبیعی (معادن، دریا و...)
- استقرار صنایع بزرگ و متعدد (پالایشگاه‌های نفت خلیج فارس، نفت بندرعباس، فولاد هرمزگان، آلومینیوم المهدی، سیمان و...)
- وجود مناطق آزاد تجاری کیش و قشم،
- حجم بالا و تنوع محصولات کشاورزی و دامی،
- سواحل طولانی و بنادر متعدد به‌ویژه بنادر شهید رجائی و شهید باهنر،
- جزایر متعدد پراکنده که دارای ظرفیت‌های گوناگون اقتصادی، گردشگری، نظامی هستند،
- هم‌جواری با تنگه هرمز به‌عنوان شریان اصلی انرژی جهان،
- گسترش یگان‌های نظامی متعدد در سراسر منطقه تا جزیره ابوموسی،
- هم‌جواری با کشورهای عمان، امارات و قطر،
- دسترسی آسان به آب‌های آزاد از طریق بندر جاسک.

نقاط ضعف

- مناطق آزاد کیش و قشم که در گذشته با وجود ظرفیت‌های فراوان، محلی برای واردات کالا بودند علی‌رغم وجود سرمایه‌های کلان در این مناطق از مأموریت اصلی خود دور شده‌اند که لازم است از حالت انبار کالاهای خارجی به ویتترین کالاهای ایرانی و صادرات تغییر وضعیت دهند.

- قاچاق کالاهاى مختلف از سواحل به درون استان و قاچاق سوخت و حامل‌هاى انرژی از استان به کشورهاى دیگر از چالش‌هاى مهم استان است.
- تراکم صنایع بزرگ در جوار یکدیگر که عمدتاً در غرب بندرعباس واقع هستند، آلودگی زیست‌محیطی را در شرایط کنونی موجب شده و در آینده نیز افزون خواهد شد.
- تعدد و تراکم صنایع و بنادر تا حدود زیادی این مناطق را در برابر اقدامات نظامی احتمالی آسیب‌پذیر کرده است.

از مطالعه نقاط ضعف و قوت چنین استنباط می‌شود که موقعیت جغرافیایی و استقرار یگان‌هاى متعدد و مختلف از اهمیت بیشتری نسبت به سایر ویژگی‌ها در عملیات آفندی برخوردار است. صنایع، کارخانه‌هاى عمده و بنادر بزرگ متعدد به علت فراهم‌سازی زمینه اشتغال مردم جایگاه ممتازی در همراهی و حمایت ایشان از نیروهاى نظامی دارند؛ از سوی دیگر پوشش پدافندی و حفظ این مراکز، عملیات پدافندی را پیچیده و تا حدودی سخت می‌نماید. ظرفیت‌هاى صیادی استان در بخش بسیج و حمایت مردمی باید مدنظر قرار گیرد. سایر ظرفیت‌ها تأثیر مستقیم بر عملیات نظامی ندارند، اما در تأمین و تدارک جنگ اثرگذار هستند.

نتایج

ویژگی‌هاى اقتصادى منطقه به‌عنوان فرصت‌هاى ثروت‌آفرین موجبات حمایت و تقویت حوزه دفاعی و کمک به نیروهاى مسلح در هنگام جنگ احتمالی خواهد بود. ظرفیت‌هاى اقتصادى منطقه قابلیت تأمین نیازمندی‌هاى نیروهاى مسلح و طبقات ده‌گانه آمادى به‌جز تسلیحات و مهمات را دارد. اتصال به شبکه بزرگراهی و ریلی کشور سرعت تحرک قوا و تأمین خط پشتیبانی از نیروها را فراهم می‌کند. همچنان که حفظ و نگهداشت این محورهاى وصولی از اهمیت وافر برخوردار است، از سوی دیگر تأمین امنیت صنایع بزرگ و بنادر مهم منطقه به‌گونه‌اى که فعالیت آن‌ها پایدار مانده و جریان اقتصاد کشور در خلال جنگ مختل نشود، یکی از چالش‌هاى مهم در شرایط آفند و پدافند است و حراست از فضای پیرامونی در صدر مأموریت نیروهاى هوایی و پدافند هوایی در منطقه خواهد بود. اصول پدافند (تفرقه) غیرعامل در آمایش این صنایع به‌خوبی لحاظ نشده است، در نتیجه امکان آسیب‌پذیری بالایی دارند. همچنین به نظر می‌رسد صنایع بزرگ در حکم موانعی برای حرکات یگان‌هاى زمینی نیز هستند.

جزایر منطقه موقعیت‌هاى مناسبی برای استقرار نیروهاى زمینی و تفنگ‌داران دریایی در هنگام عملیات آفندی یا پدافندی فراهم آورده که ویژگی‌هاى لازم برای عملیات آب‌خاکی را نیز دارا

هستند. موقعیت جغرافیایی مناسب و اتصال به شبکه راه‌آهن کشور و ارتباط با استان‌های مجاور (کرمان و فارس) شرایط مناسب انتقال نیروها و آمادگانی از بنادر به داخل کشور و بالعکس است. سواحل طولانی و بنادر متعدد عملیات پدافند را با مشکلات مواجه می‌کند.

پیشنهاد

با توجه به موقعیت حساس و کثرت نیروهای نظامی مستقر در منطقه تشکیل یک فرماندهی مشترک در منطقه جهت ارتقاء توان بازدارندگی و وحدت فرماندهی مناسب به نظر می‌رسد. مطالعه و بررسی ظرفیت‌های فرهنگی - اجتماعی، سیاسی، نظامی و اقتصادی در این منطقه و سایر مناطق عملیاتی کشور و شناخت نقاط ضعف و قوت موجود و تأثیر این مؤلفه‌ها در توان رزم، به تشکیل ذخیره ارزشمندی دانش، باهدف تأثیرگذاری و تصمیم‌گیری در سطح راهبردی منجر خواهد شد و برنامه‌ریزی و اقدام صحیح و به هنگام در شرایط صلح، اصلاح نواقص و تقویت قوت‌ها را در پی خواهد داشت.

بستر مناسب برای ارتباط تنگاتنگ بین مدیران صنایع و فعالان مهم اقتصادی با ارکان نظامی - دفاعی مستقر در منطقه، برای آشنایی بیشتر ایشان با مقولات نظامی - امنیتی و گسترش فرهنگ دفاع، به‌ویژه پدافند غیرعامل از طریق جلسات تعامل و کلاس‌های آموزشی ایجاد شود.

قدردانی

از کلیه اندیشمندان و پژوهشگرانی که در خلال تحقیق خالصانه دیدگاه‌ها و نقطه نظرات علمی و کارشناسی خود را ارائه کردند، تشکر و قدردانی می‌شود.

منابع

- امیرپور، مهناز. (۱۳۹۱). عوامل مؤثر بر قاچاق در شهرهای مرزی، مجموعه مقالات همایش ملی شهرهای مرزی و امنیت چالش‌ها و رهیافت‌ها، دانشگاه سیستان و بلوچستان
- امیری کیا، مهدی. (۱۳۹۳). برآورد رابطه رشد اقتصادی و ترکیب هزینه‌های نظامی در کشورهای منتخب و جمهوری اسلامی ایران در دوره ۱۹۹۵ تا ۲۰۱۲، دانشگاه جامع امام حسین علیه‌السلام. پایان‌نامه کارشناسی ارشد.

- خضرزاده، اسعد؛ سلیمانی، منصور و رضویان، محمدتقی. (۱۳۸۹). بررسی قاچاق کالا از مرزهای دریایی جنوب ایران، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۱۰ (۱۲): ۶۷-۸۴
- درّی نوگورانی، حسین؛ عباس‌زاده، حسن و نقی‌زاده، یحیی. (۱۳۹۸). طراحی راهبردهای دفاع اقتصادی برگرفته از رهنمودها و اسناد ابلاغی مقام معظم رهبری، مجله مطالعات دفاعی شماره ۷۶، ۱۱۷ - ۱۳۸
- رازقی، علیرضا. (۱۳۹۸). مطالعه ظرفیت‌های گردشگری میراث فرهنگی و طبیعی در نوار ساحلی مکران استان هرمزگان، فصلنامه علمی پژوهشی گردشگری و توسعه، ۸ (۴): ۱۴۸-۱۸۰.
- سپهری، محمد و شکوری، عزیز. (۱۳۹۳). جغرافیای سیاسی اقتصادی و نظامی کشورهای همجوار ایران، چاپ ۱، تهران، دانشگاه هوایی شهید ستاری.
- شعرباف، جواد. (۱۳۹۰). افزایش هزینه‌های نظامی ایران ضرورتی انکارناپذیر، فصلنامه آفاق امنیت، سال چهارم شماره ۱۲، ۹۷ - ۱۲۳
- غفاری‌فرد، محمد. (۱۳۹۹). تحلیل ظرفیت بخش‌های عمده اقتصادی استان‌های مختلف ایران از نظر ایجاد ارزش‌افزوده و چشم‌انداز آن در افق ۱۴۰۶، فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان، ۸ (۲): ۲۳۷-۲۰۹.
- کریمی پتانلار، سعید و باجلان، علی‌اکبر. (۱۳۹۳). اثر سهم مخارج بودجه‌ای نظامی بر رشد اقتصادی ایران، دانشگاه علامه طباطبایی، پژوهش‌های اقتصادی ایران: ۱۹ (۶۱): ۶۳-۸۹
- گل‌خندان، ابوالقاسم. (۱۳۹۳). بررسی و مقایسه تطبیقی تأثیر هزینه‌های نظامی بر رشد اقتصادی کشورهای منتخب درحال توسعه و توسعه‌یافته رهیافت GMM سیستمی، فصلنامه تحقیقات توسعه اقتصادی، شماره ۱۵، ۲۳ - ۴۴

- مستجابی سرهنگی، حمید و صادقی، محمد. ۱۳۹۳. قاچاق کالا در مرزهای دریایی استان هرمزگان و تأثیر آن در امنیت منطقه. فصلنامه انتظام اجتماعی، ۶ (۱): ۱۲۴-۱۰۳.
- مسقطی، عبدالخالق. (۱۳۹۵). پتانسیل سنجی و قابلیت سنجی استفاده از توانمندی‌های سواحل مکران در راستای توسعه پایدار، همایش ملی فرصت‌های کارآفرینی سرمایه‌گذاری در سواحل مکران، دانشگاه بین‌المللی چابهار.
- ملکی شهریور، مجتبی. (۱۴۰۰). هزینه‌های نظامی جمهوری اسلامی ایران. نشریه علمی سیاست دفاعی، سال ۳۱، ۶۵-۱۰۱.
- نصیری، حسین. (۱۳۸۳). مؤلفه‌های اقتصادی و تأثیر آن بر امنیت قفقاز جنوبی، نشریه مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز، (۴۵): ۱۴-۷.
- Ben Zou. (2015). The Local Economic Impacts of Military Personnel Contractions, Conference at SOLE Annual Meeting, UEA, Michigan State University.
- Biddle, Stephen. (2007). Explaining Military Outcomes, Stanford Scholarship Online, Page 207-227
- Edited by Risa A& Brooks and Elizabeth A, Stanley. (2007). Creating Military Power, (The Sources of Military Effectiveness), Stanford University.
- Kline Patrick & Moretti Enrico. (2014). People, Places and Public Policy: Some Simple Welfare Economics, The Annual Review of Economics is online at economics.annualreviews.org.
- Maxim Chupilkin and Zsóka óczán (2022) - economic consequences of war: Estimates using synthetic controls- European bank- Prepared.
- Michael Beckley. (2010). Economic Development and Military Effectiveness, The Journal of Strategic Studies, 33 (1): 43-79.
- Oana Ramona Lobont Oana Ramona Glont. Leonardo Badea. Sorana Vatavu. (2019). Correlation of military expenditures and economic growth: lessons for Romania, Published online.
- (2012). "Power and Plenty" The Relationship between Economic and Military Power, Publisher: International Relations and Security Network (ISN) ,<https://css.ethz.ch/en/services.html>.
- www.hormozgan-agri-jahad.com
- www.cbi.ir
- www.amar.org.ir